

MINTE, ANIMA SI LITERATURA.

1856.

MERCURIU, 11. APRILIE

Nr. 15.

DIPLOMA

Domnului Vornic

Constantinu Hurmuzachi,

prin care se recunoște de pamenteanu îndreptatitu în Moldova cu tota generós'a s'a familia, (Vedi si Gazeta Transilvaniei Nr. 27, col. a 3-ia.)
(Dupa cum se publicá din partea secretariatului de statu suptu. Nru. 3.)

„D-zei Vornicului КОСТАКИ ХЪРМУЗАКИ, prin scrierea sa din 21. Martie Ne-az scrie чеpere de a se recunoaste de pântiteanu, pe temelja documentelor documentate de D-zei și original, și anume: a) O carte domnească de la Scarlat A. Calimah Bvd. din 20. Iulie 1813. b) O adeverință a Divanului Moldovei din 15. Aprilis 1819, d-zei și de același Domn. c) O Carte Domnească de la Ioan Stăruza Bvd. din 2. Noembrie 1827. d) O adeverință din 13. Noembrie 1831, și e) O copie din 12. Mai 1846, care dovedește: 1) Къ Хърмузачешти аз fostă pântiteanu din d-zei și voierii creștinii ai Moldaviei, și voierii alții ai Сфатулуй, și ai Divanului Domnesc. 2) Къ ачаеști familie аз avătz și Moldova mai multe moșii, dintre care una cinstigătz pe pântiteanu vrednicie prin dănie de la prea-fericitul d-zei și pomenire Domn Grigorie Gica Bvd. чел vâtzp. 3) Къ vâtzp сез Medelnicheria Constantin Hurmuzachi care, la d-zei și voierii de vâtzp d-zei și voierii Австрие, avea moșii avătz și Moldova кът și d-zei și voierii, аз pântiteanu așezatz și Moldova, unde аз și tre-къtz din viață. 4) Къ pântiteanu vâtzp D-zei Vornicului Доксакі Хърмузачі с'аз pântiteanu și Moldova la pântiteanu sa moșie Хородіштеа, din d-zei și voierii Хърмузачі, d-zei și voierii Австрие аз moșite și аз vâtzp și ca și vâtzp alții voierii Moldovei, avătz și Moldova кът și d-zei și voierii

moșii, și саз опорatz la avătz 1819 къ pântiteanu de Kaminar, iar la avătz 1827 къ pântiteanu de Arg. 5) Къ din moșite че pântiteanu саз аз avătz și Moldova una (d-zei și voierii din moșitea Teioasa саз Петричии din d-zei și voierii Дорохойла) аз vâtzp din vâtzp și ca totmai la 1831, iar алга (d-zei și voierii din moșitea Ипотешти din d-zei și voierii Богоманилор) totmai la 1846 аз treкъtz prin чеsie къtzp una din scrierile D-zei Vornic. Костакі Хърмузачі. 6) Къ la 1819 Divanul Moldovei d-zei și voierii къ Domnia de vâtzp, iar la 1827 Domnia Ioan Stăruza аз recunoaste pe pântiteanu саз de proprietar d-zei și voierii de toate privilegiile pântiteanu че аз și alții vâtzp de starea sa; și 7) Къ prin scriere pântiteanu D-zei și voierii și odătz pântiteanu а și pântiteanu și voierii Moldovei, și аз vâtzp pe de d-zei și voierii naționalitate și ale indigenatului, pântiteanu аз de аз vâtzp și чела d-zei și voierii ai Moldovei, carei avătzp moșii avătzp și Moldova къtzp și d-zei și voierii, аз pântiteanu și Moldova, și d-zei și voierii streine, ad-zei și voierii d-zei și voierii Vornicului, къ ачаеști d-zei și voierii аз lasă și о scriere de d-zei și voierii: 1) Къ D-zei este pântiteanu Moldovan, și 2) Къ d-zei și voierii din Kaminar al IX al Reglementului Organik, Anexa X și се potъ aplica și privilegiu D-zei și voierii, pe pântiteanu къ ele prescrie și streine, streine поz vâtzp, аша dar pântiteanu și despre care și се poate d-zei și voierii de scriere саз аз а și admis la vâtzp-фачерие indigenatului politik, prescrie și streine de nație, аз кіар și de religie, iar D-zei аз dovedit prin acte de mai саз къ este Moldovan și vâtzp de pântiteanu moldovan, de religie ortodoxă și къtzp și Moldova, unde, d-zei și voierii scrierile scrierilor vâtzp, саз așezatz și unde pântiteanu de mai vine de doi-spre-zeci ani, și vâtzp къtzp opri чіне аз vâtzp саз се d-zei și voierii despre principii, vâtzp și vâtzp

riile sale mi de este mi din inimă Moldovans caz
 iv. Ne lăungă acesce къ este штіста към къ prin
 officele Noastre аз fostă штіста ла анял 1850
 метьр ая Комісії пентр реорганизаerea дивъ
 дьтъріоръ пьвліче, іар ла анял 1852 метьр ая
 Комісії Лейлоръ: къ пентр аківітатае че аз
 дісваліт ка Редакторъ ая Регламентьлаі Сколаръ
 че асгъзі есте дн ляраре, аз fostă опоратъ къ
 рангъла де Агъ, іар пентр сіргінца са ла комісія
 Лейлор, къріа днкъ ла анял 1853 аз днфьдоматъ
 партеа 1-я дн Kodіка Пеналъ, къ рангъла де Вор
 нік, ші къ Логофедіа Дрентъдіі не темейл Ді
 пломелор днфьдомате де Д-лаі ші каре атес
 теазъ къ аз вртатъ ші аз фініт къ ськчесъ
 eminentъ кьрсъл дивъдътъріоръ дімнасіале, кьр
 сьл факльтьдеі філософіче, кьрсъл факльтьдеі
 штішделоръ політіче, іаз рекуноскъте компетенца
 ші дрігъла де Адвокатъ дн казве чівіле, дрітъ
 рекуноскъте ші де Диванъ Домнескъ. Не ачесте
 дар къвінте легале ші dovezi аутентіче, рьзъшъ
 дьсъ дрітъріле Д-сале Ворнікьлаі К. Хьртъзакі
 де молдованъ ші пьшънтеанъ, аз черьтъ unіп чі
 тата свлїкъ, ка съ і се рекуноаскъ овшенте prin
 словозіреа актълаі къвенітъ.

Ачестъ свлїкъ рекомьндьндъо къ резолюція
 Ноастрь Диванълаі генералъ „спре а лза дн прі
 нипе лейвіта черере а Д-сале Ворнікьлаі К. Хьр
 тьзакі,“ Диванъ, дкпре деліберадія вртатъ, prin
 рапортъла съвъ N. 81, Ne днкредінгьеазъ, къ дн
 домештіле актърі маі съсъ ентерате, аз реку
 носкъте дн шнанімїтатае вотъріоръ дрентъріле
 де пьшънтеанъ че Д-лаі Ворн. Костакі Хьртъзакі,
 къ тоатъ фамиліа са аре дн Молдова, прекумъ ші
 деосевїтале сервідіі съвършїте дьрїі де Д-лаі
 Ворнікьл, ші каре дн рекомьндеазъ де адевъртатъ
 фїс ая Патріей, аз маі пьдінаш ші а ле сале мерїте
 персонале, каре ачесте тіталърі пьтерніче лъх ші
 дндемнатъ а консгата къ мащемїре дрітъріле де
 індіпенъ а ле Д-сале Ворнікьлаі К. Хьртъзакі ші
 але днтредеї сале фамиліі къ тоате прерогатїве
 шїте къ але

Не ачестъ темейл дар ші дьнъ кьшошгїнда де
 апроане че ші дншїне асемъ деспре дрітъріле
 маі съсъ арьтате, сентїментале де адевъртатъ па
 трїотъ а ле Д-сале Ворнікьлаі Хьртъзакі, ші дес
 пре zeloаселе сале сервідіі дн деосевїте льрїрї
 днсемпътоаре ла каре аз fostă черьтъ конкьрсъ
 Д-сале, спре фолосъла ші лемїнареа дьреї, аз маі
 пьдінаш ші деспре онестїтатае новїлаіі ськ карь
 торъ дн тоате реладїїле прївато ші пьвлїче, Noi

дн пьтереа Домештеї Ноастре прерогатїве, прї
 ачестъ Дїпломъ чеї словозітъ съвъ а Ноастрь
 іскьлітъръ ші печете, контра-сігнатъ де Секрета
 ріатъла де Статъ, фачетъ кьпоскъте тьтъроръ къ
 рора се къвіне а шті, къ рекуноаштемъ ші днт
 рімъ Д-сале Ворнікьлаі Костакі Хьртъзакі ші
 днтредеї сале фамиліі, дрігъла денїнашїла індіпе
 натъ дн Молдова, вртьндъ а се фолосї атъ
 Д-лаі Ворнікьл ші днтреага Д-лорсале фамиліе де
 тоате дрентърїле днсвїшїте воерїлоръ пьшъntenї
 а ачестї прїнціпатъ, кътъ погорьторїі Д-лорсале
 дн пеамъ дн пеамъ, пентръ каре амъ ші порон
 чїтъ де а се пьвлїка спре овштеаска штігїндъ къ
 прїндереа Дїплемеї де фашъ.

Датъс'аз ачеста дн резіденца ноастрь, дн
 орашъла Іашїі, ла 1. Априліл, анял тьнтърїей
 Ъна мїе онтъ съте чїнчї-зеї ші шесе, іар ая Дом
 нічі ноастре ая Шептелеа.“ (Din „Zimьръ.“

SCIENTIELE LA ROMANI.

(Continuare din Nr. 8.)

II. Istoria.

(Urmare.)

Nece pre de parte nu au acel'a pretiu, nece
 in privint'a naratiunei, nece a criticeї celi аfаtї
 istorici, intre cаri memoramu maї antaniu pre
 Veleiulu Paterculu, ale caruїа doue carti istorice
 plene de lacune incepu dela primii consuli аї
 ајунгу pana la caderea republicei. Stilulu lui
 celu declamatoriu si ceva prea esornatu, lingui
 rїle catra cas'a lui Tiberiu si alui Seianu ľau fa
 cutu de multu suspiciosu. Suptu Traianu si pote
 ca si suptu Adrianu scrise L. Floru 4 carti isto
 rice rom. unu opu agrumuratu fora destula destї
 tiune a temporeloru, plenu de afecturi si descrip
 tiuni poetice, intrunu atїlu declamatoricu inflatatu.
 Suptu Comedu scrise greclu Dio Cassiu in Roma
 80 de carti din istorїа rom. din cari numai 21 ne
 au maї remasu. Curundu dupa aceea edede
 Erodianu asemenea unu grecu 8 carti istorice, аї
 cari descrie istorїа romaniloru dela M. Aurelu
 pana la C. Maximu. Ameddei inse suntu nesc
 istorici seci, si numai in lipsea altor'a de а се
 folosi. Maї tardiu suptu Constantinu si urmatorї
 lui pana catra medioloculu sec. IV au traitu Flaviu

Eutropiu și Sestu Aureliu Victor. Celu de antaniu la demandarea lui Valente a scrisu unu extractu defectuosu alu istoriei romane pana in tempulu seu intr'unu stilu traganatoriu. Alu doilea o scurta istoria a cesariloru, — cest'a intr'unu stilu mai bunu cá celu alaltu. Nu mai de multu pretiu suntu demne cele 6 carti ale lui Zosimu, in cari nareza istoria romaniloru si a cesariloru pana la cuprinderea Romei de catre Alaricu. — Acumu intra periodulu Cronicariloru.

Trecemu acum'a la scrietorii periodelor mai scurte, seau ai evenimentelor particulare istorice. Aci ni se infaciesieza antaiasi data Iuliu Caesar, ale carui comentaria de „belulu galicu“ si „belulu civile“ cuprendu celu de antaniu rangu intre opurile istorice. Puritatea stilului celui placutu si meduosu, validitatea si adeveratatea naratiuniloru din aceste opuri suntu mai presusu de tota recomandatiunea. Aulu Hirtiu Pansa comitantele lui Caesar si diligentele lui imitatoriu a continuatu cu gloria, si a adausu la cartile lui Cesar de „belulu galicu“ a opt'a carte; si descrie belulu Africanu si Alesandrineanu. Si aci inca se cunosce etatea de auru, atatu intru naratiune, catu si intru ordinarea istorica, cu tote ca Hirtiu dupa judecata unoru critici se postpune lui Caesar. Ciaru in acelasi tempu scrise C. Crispu Sallusti, — celu de antaniu intre istoricii latini dupa Martial — cartile sale de spre „belulu jugurtinu“ si „cojuratiunea Catilinaria“ in care nu ise potu denegá acestui scrietoriu: alegerea cea critica a inscientieriloru, scurtimea cea ne imitata, spresiunile cele barbatesci si nobili, si descriere audace si ingeaiosa a templariloru. Deci cui ore, din celi ce au celitu aceste opuri cu placere ni va paré veu, pentru asemenile opuri ale unui Asiain Polio, M. Agrippa si ale altoru istorici renumiti de pre acestu tempu, ce s'au pierdutu?

Asupr'a istoriei straine (espatriotice) inca si-au intorsu romanii atintiunea sa, cu tote ca intru acest'a nu s'au aratatu asia de maiestrii cá intru aloru. Diodoru din Sicilia unu greču din tempurile lui Caesar si Augustu facu aci celi de antani pasi. Din 40 de carti ale lui de istoria universale numai cele cinci de dinainte, si dela unu-spre-diecea pana la a douediecea, in suma cinciprediece carti au mai ramasu. Din aceste se pote judecá beni-

sioru diligentia autoriului, cu tote ca petrundieta-tea si agerimea in judecatai au tradusu de multeori asuprasi defaima unora. Trogu Pompeiu a scriasu pre tempulu lui Augustu o carte mare istorica, care inse s'a pierdutu; din acesta a datu M. Junianu Justinu cam pre tempulu lui C. Antoniu unu extractu, ci epitomatoriu acesta nu s'a prea recomen-dat pre sene nece in privint'a fedelestatei, nece in prin-vint'a stilului. Ciaru pre acestu tempu cade si greclu Nicolau din Damascu, unu scrietoriu multu stimatu de C. Augustu, carele a scriasu isto-ri'a asirianiloru si viatia sa si alui Augustu; noi inse avemu din opurile aceste numai nescari frau-turi. Mai cu mare succesu, de catu antecesoriu sei, a scriasu Tacitu cartea „despre datenele si starea germaniloru,“ unu opu in tota privint'a elasicu. Alaturea cu elu a infloritu Q. Curtiu Rufu, din a carui eleganta descriptiune a speditiu-niloru lui Alesandru numai optu carti mai avemu, pre cari atatu eleganti'a stilului, catu si naratiunea cea placuta a lucrurilor istorice lu recomanda. Unu emulu alu lui Curtiu a fostu Arrianu cive ateneanu si romanu, carele supu C. Adriannu a scriasu fap-tele lui Alesandru in siepte carti, precumu si isto-ri'a Indianiloru. Cu pucinu mai tardiu scrisera Sulpiciu Severu unu preatu crestianu din Galia si Paulu Orosiu preutu din Taraco in Ispa-nia, de intra carii, celui de antaniu avemu de ai multiemi doue carti de istoria baserecesca, in care se arata a fi unu imitatoriu zelosu alu lui Sallusti. Alu doilea numai pucinu istoricu bunu, ne a lasatu siepte carti de istoria universa/e.

Intre cunoscutorii istoriei literarie ne se infaciesieza mai antaniu Cicero. Opurile erudite ale acestuia arata o cunoscentia petrundietoria, in acelu obiectu, si noue ne sierbescu de cele mai bune fuintane. Aprope de elu stau scriptele la Macrobiu, Gelliui si Censorinu. Unu opu propriu de acesta sorte scrise Caiu Svetoniu Tranquilu, ce cuprindea descriptiunile vietiei gramateciloru, retoriloru si poetiloru celoru mai faimosi, ci din acestu opu partea cea mai mare, mai vertosu de inderetu, n'a ajunsu pana la noi. Deca inse vomu canta noi la aceea, cá Svetoniu a adunatu cea mai mare parte totu anedocte, atunci pierderea scriptelorui, va avé pucina insemnate in alaturare cu pierderile scriptelorui altoru scrietori. — Se mergemu acumu la biografii romanii. Aci ne se spanu noue mai antaniu M. Aemiliu, Scauru, C. Lucretiu Catulu, I. Cornelio

Sulla, ci fiinduca opurele loru nu le posedemu, asia nece ca potu veni ele in cosideratiune. Demne de cea mai mare cosideratiune inaintea noastra sunt biografiile lui Corneliu Nepote coetaneulni lui Caesar Augustu, Cicero si Aticu, ci si din biografiile cele multe ale acestui scrietoriu, cu cari elu a volitu la o multime de romani fantasi ale face suvenire eterna numai una mica virticea s'a mantuitu de post'a cea mistuitoria a tempului, si ceea ce posedemu noi astadi a scosu dela perire Aemiliu Probu, si a dedicat'o imperatului Teodosiu. Meritele acestui biografu romanu nu se potu trage la indoieala, precumu si aceea cumu ca dintre tote biografi'a lui Aticu merita locul celu mai de frunte. Pe lenga Corneliu merita a se aduce inainte si Plutarchu unu grecu din Cheronea in Boeti'a si pedagogu lui Traianu, ale carni „vitae parallelae“ in cari face alaturare intre greci si romani din punctu istoricu sunt suspiciose, inse ca biografu merita dinsulu tota lauda. Mai mare, si inca in totu respectulu merita acesta, Tacitu in viatia lui Iuliu Agricola. Cu multu mai diosu sta C. Svetoniu Tranquilu, carele de si nu ise va lua in consideratiune stilulu celu lipsitu de totu gustulu, totusi nu se pote negá, cumu ca elu nece intr'unu tipu nu merita a se numerá intre istoricii celi huni, pentru ca elu si in biografiile celorlu doispradiece Cesari de antaniu cu unu felia de post'a veneza dupa tote anecdotele. Acestu biografu fu amiculu lui Pliniu celu mai teneru, si trai pana in tempulu lui Adrianu. — Mai cu multu dreptu merita, macaru unii de intre asiá numitii: „Scriptorum historiae Augustae“ numele de biografu adevveratu, pr. sunt: Aeliu Spartianu, Iuliu Capitolinu, Trebeliu Pollio, Flaviu Vopiscu, Lampridiu si Vulcatiu Gallicanu. Intre toti Vopiscu esceleza mai tare, Capitolinu mai pucinu. Er' cu Corneliu si Tacitu nu se pote nece unulu asemenea. Aci se mai adauga Autoriulu cartecelei „de viris illustribus urbis Romae,“ despre care se intielege totu aceea ce am disu despre celi de inainte.

In urma in seri'a istoriciloru romani se numera si aceli barbati, cari si-au pusu ostienela loru intru conserbarea unoru casuri, oratiuni au istorie

singuratece. In fruntea acestora sta Valeriu Maximu, unu contemporanu alu lui C. Tiberiu, carele ne au conserbatu noue carti despre nescari evenemente, si unele oratiuni insemnate. Daru fiinduca stilulu cartiloru care noi subtu acestu nume le posedemu nu pote fi altulu, decatu celu amesuratu etatei'acesteia, de aci criticii dicu, cumu ca aceea ce noi legemu din ele astadi nu e alta, de catu unu extractu secu facutu, de una scrietoriu mai nou. Cu asemenea diligentia a intreprensu o culeptiune istorica mixta Aelianu romanu de nascere, carele 14 carti ale istoriei miste le a scrisu grecesce. Elu a traitu suptu Severu; — si Iuliu Obsequens unu scritoriudin inceputulu sec. III. se tiene de as'a clase. — Intre scrietorii de romane (romantiari) numai L. Apuleiu e cunoscutu la romani, carele pentru stilulu seu celu infricosiatu, nu pote se produca altor'a, decatu numai contemporaniloru sei, de suptu Antoniu Piu, placere. (Va urma.)

SÓRELUI, AMICULUI.

„D. B. K. X.“

Стрълъче сѳре'n латъри, кѳм ѳачи незица а нѳме;
Цѳи mare opizonълъ, не тѳнге-аѳи кълекатъ;
Шѳи разеле'дѳи prin зѳмъре кължнѳнъ вѳтрѳнѳнъ шѳи жѳне
Стрѳватъ ла чеѳа, карѳи де тѳлѳтъ Те-аз адоратъ!
Ешѳи зѳи, лѳтѳнѳ алѳмъ, ешѳи Ворѳнѳкъ сѳез шѳи жѳсѳ;
Кѳ-а разелоръ нѳтере стѳжѳеръ'лѳ ѳачи вѳрѳосѳ;

De-acea ешѳи глѳриѳсѳ,

Кѳ дѳнкълъешѳи де жѳсѳ!

Е черълъ ка о пеле дѳтѳнѳсѳ, зѳнде стрѳватѳе
Черѳаска'дѳи армонѳнъ, кѳ кѳрѳде де 'Аѳѳѳѳѳнѳ; —
Шѳи раза Та дѳтѳѳнде нектаре-адеверате
Ла чеѳи дѳн зѳмърѳ деасѳ: ла шѳеръ шѳи ла кокѳнѳ
Аѳнѳкъ ешѳи дѳнтре астре, — менѳтѳ де Дѳзмнезѳ
Ка се 'нверзѳешѳи пѳтѳжѳтѳлъ prin — тѳнѳдѳи шѳи шѳетѳ
мерѳз;

Се ѳѳи дѳчи маѳестѳсѳ!

Шѳ аѳнѳкъ ла челъ де жѳсѳ!

Ubocai.